

Opgave Waterveiligheid

Portefeuillehouder(s):	Frank Jorna
Organisatie:	Opgave Waterveiligheid

Beleidsproducten

- Aanleg en onderhoud waterkeringen
- Beheerinstrumenten waterkeringen
- Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding
- Eigen plannen
- Ondersteunende beheerproducten

Waar zijn we van

Zorgen dat dijken, duinen en sluizen langs de Noordzee, de Waddenzee en het IJsselmeer ons nu én in de toekomst beschermen tegen overstromingen. Dat is door de recente klimaatscenario's meer dan relevant. Daarnaast beschermen we ook gebieden, steden en polders beter tegen wateroverlast door keringen in onze boezem op orde te brengen en te houden. Ook hier zijn klimaateffecten als perioden van droogte en extreme neerslag relevant.

We beheren, inspecteren en onderhouden onze keringen in een jaarlijks terugkerende cyclus. Dat is onderdeel van de wettelijke zorgplicht. Daar waar onze dijken en keringen structureel niet voldoen aan de veiligheidseisen, versterken we deze.

Onze zeedijken – onze primaire keringen – maken onderdeel uit van het landelijke systeem en hebben een horizon van 2050. De oevers, kaden en regionale keringen in onze boezem moeten - als onderdeel van provinciale afspraken - voor 2027 op orde zijn.

We kijken hierbij altijd integraal naar onze dijken en keringen. Dat betreft landschap, flora en fauna, de economische belangen van onder meer landbouw en de leefbaarheid. Onze dijken en duinen hebben ook een publieke gebruiksfunctie. Dat betekent dat we naast het bewaken van de technische waterkerende functie, soms ook moeten meedenken met maatschappelijke initiatieven.

Trends en ontwikkelingen

De minister en de gezamenlijke waterschappen hebben afgesproken elk hun deel te blijven bijdragen aan de uitvoering van het HWBP. Zie hiervoor de brief van 15 januari(1) van de Minister aan de Tweede Kamer.

In de zomer van 2024 heeft tussen Holwerd en Ternaard een berging van een vliegtuigwrak uit de Tweede Wereldoorlog plaatsgevonden. Dit wrak lag onder onze primaire kering, waardoor deze tijdelijk verwijderd moest worden. Vanuit de opgave Waterveiligheid heeft een grote inspanning plaatsgevonden in het adviseren en ondersteunen van de vergunningverlening en toezicht van deze complexe operatie. Wij werken graag mee aan dit soort maatschappelijke initiatieven met grote impact. Dankzij deze inspanning is het mogelijk geweest om deze operatie door te laten gaan en het op een veilige manier uit te voeren. Aan het begin van het stormseizoen is het project afgerond en is de kering veilig hersteld. Deze inzet heeft voor beperkte vertraging gezorgd binnen andere projecten. De kosten zijn zoveel mogelijk in de leges verwerkt.

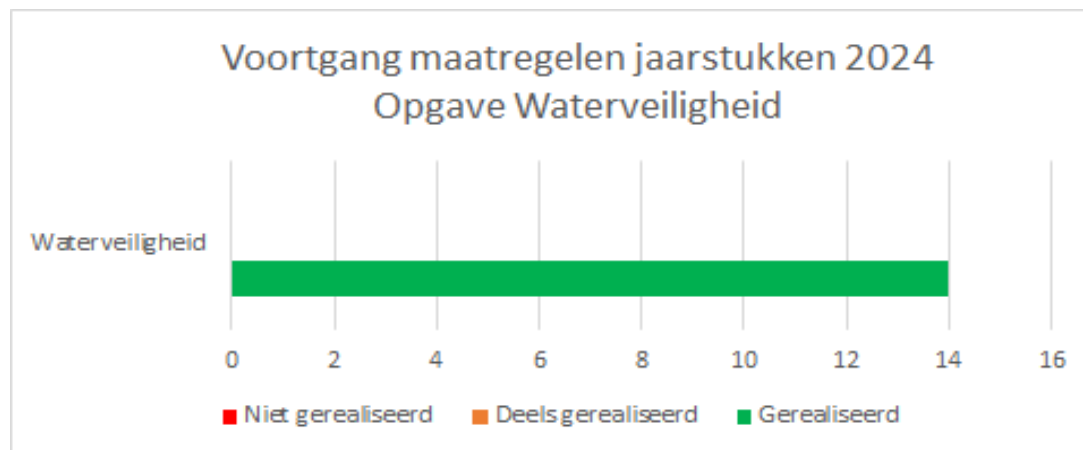
De ambtelijke organisatie heeft samen met het algemeen bestuur een agenda voor de dijkversterkingen opgesteld. Zo wordt het bestuur goed betrokken bij het ontwerpproces (AB van 8 juli). Daar zijn de vruchten de afgelopen periode al van geplukt door bijvoorbeeld de soepele besluitvorming ten aanzien van het realisatiekrediet voor Koehool - Zwarte Haan. De intensievere samenwerking (mee weten en soms meebeslissen) helpt om het ingewikkelde proces en de belangrijke projectresultaten goed te doen.

En tot slot wordt ons risicoprofiel voor de waterveiligheid kleiner. Door de genomen maatregelen raken we beter in control. Doordat we blijvend willen verbeteren voeren we een review uit naar de kwaliteit van onze manier van werken. Dit hebben we ook afgesproken bij de Herziening van de Projectbegroting voor de dijkversterking van Koehool - Lauwersmeer (AB 8 juli 2024).

voetnoot (1) Kamerbrief over resultaten evaluatie Waterwet, subsidieregeling HWBP en herijking HWBP | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl

Samenvatting realisatie beleidsmaatregelen

In onderstaande tabel staat de voortgang van de realisatie van de beleidsmaatregelen. Iedere beleidsmaatregel wordt verder toegelicht.

Wat wilden we bereiken?

Beheer en onderhoud: Zorgplicht op orde

We hebben de wettelijke plicht om goed voor onze keringen te zorgen. Dat moeten we systematisch en navolgbaar doen. Dat willen we zelf, en worden hierop getoetst door de Inspectie Leefomgeving en Transport van het Rijk voor de primaire keringen en door de provincies Fryslân en Groningen voor de regionale keringen. Het stormseizoen is de periode waarin hoogwater kan voorkomen en is vastgesteld tussen 1 oktober en 1 april. Het is van belang dat we klaar zijn voor hoog water.

Overdracht van eigendom en areaal

Binnen Nederland wordt gezocht naar een optimale verdeling van watertaken. Zo is in het bestuursakkoord Water uit 2011 afgesproken dat primaire keringen in beheer komen bij die partij die het achterliggende gebied beschermd. Voor ons waterschap gaat het om de overdracht van de kering (dijk en duin) op Vlieland, de zandige kering Terschelling en de duinwaterkering Ameland van Rijkswaterstaat aan ons.

In Fryslân zijn afspraken gemaakt over het beheer van oevers in vaarwegen (nautisch perspectief). Vanuit het lopende proces toedeling oevers vaarwegen dat eind 2023 wordt afgerond, worden wij expliciet beheerder van een areaal oeverconstructies langs vaarwegen en kanalen met een vaarwegfunctie.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Rapportage zorgplicht

Voortgang maatregel

We stellen een jaarlijkse rapportage zorgplicht op. In deze rapportage doen we verslag van de staat van de keringen, waar de risico's zitten en welke acties we uit hebben staan. Hiervoor is landelijk een dashboard ontwikkeld. Hier sluiten we op aan.

Wetterskip Fryslân werkt sinds juni 2024 met het dashboard zorgplicht en gebruikt dit als intern hulpmiddel welke is ontwikkeld door het Waterschapshuis. De zorgplicht bestaat uit 12 activiteiten die nodig zijn om de primaire keringen aantoonbaar veilig te houden. Uit het dashboard volgen de ontwikkelpunten voor de zorgplicht.

Memo 'Klaar voor stormseizoen'

Voortgang maatregel

Primaire en secundaire keringen

Elk jaar in oktober, bij ingang van het stormseizoen, wordt de Memo 'Klaar voor het stormseizoen' opgesteld. De memo informeert het bestuur of de primaire keringen veilig zijn voor het stormseizoen en of de organisatie goed toegerust is om hoogwater het hoofd te bieden. Deze memo is het sluitstuk van: het beheer van de dijk, het onderhoud, het testen van sluitingsprotocollen, de actualisatie van hoogwaterplannen en de calamiteitenoefeningen. De memo geeft zicht op het jaarlijks terugkerende onderhoud; de 12-jarige beoordelingen en de dijkversterkingen kennen een aparte rapportagelij.

Regionale en lokale keringen

De cyclus voor het beheer en onderhoud van regionale en lokale keringen volgt hetzelfde principe; maar minder expliciet en minder formeel. De schadebeelden uit de jaarlijkse inspectie en het daaruit voorkomende gewone onderhoud zijn voor 1 oktober hersteld. Het buitengewoon onderhoud gaat gedurende de periode van 1 oktober tot 1 april door waar dat mogelijk is.

Uitwerking overdracht zandige keringen

Voortgang maatregel

We liggen op koers om in 2025 een voorstel voor overname van de zandige keringen voor te leggen. De samenwerking met Rijkswaterstaat verloopt goed. We zijn gestart om

- het kaartmateriaal en de gegevens over de primaire keringen te inventariseren
- de kosten van het beheer en het onderhoud van de keringen (assetmanagement) in kaart te brengen
- de juridische aspecten in beeld te brengen
- een communicatieplan op te stellen
- en de kosten voor de komende 25 jaar qua investeringen in kaart aan het brengen.

Toedeling oevers vaarwegen langs regionale waterkeringen

Voortgang maatregel

Conform de aanpak die is overeengekomen in de Samenwerkingsovereenkomst behorende bij de Toedeling Oevers Vaarwegen, heeft Wetterskip Fryslân in 2024 de staat van onderhoud van de aan haar toebedeelde oevers, in beeld gebracht.

Deze beheergegevens worden vertaald in het Beheerregister en in een Onderhoudsplan. Tevens wordt bij de onderhoudsplanning gewerkt aan een integrale afstemming met de betrokken Friese overheden.

Wat wilden we bereiken?

Beoordeling waterveiligheid van onze dijken en keringen uitgevoerd

We willen op de hoogte zijn van de conditie waarin onze dijken en keringen verkeren. De Omgevingswet vereist van ons dat we continu inzicht in de overstromingsrisico's van de primaire waterkeringen hebben. Als beheerder beoordelen we daarom of onze primaire waterkeringen voldoen aan de wettelijke veiligheidsnormen. Elke 12 jaar moeten we een beoordeling uit hebben gevoerd. We houden rekening met de klimaatmodellen die het Rijk/KNMI maken. In 2023 is de tweede beoordelingscyclus gestart, die loopt tot 2035.

Daarnaast verplicht de provinciale waterverordening om elke zes jaar een beoordeling uit te voeren van hoogte en stabiliteit van de regionale keringen. De huidige beoordelingsronde is in 2020 gestart. Het onderdeel hoogtetoets hebben we in 2023 afgerond. De stabiliteitstoets en veiligheidsrapportage van de derde beoordelingsronde zijn eind 2023 klaar.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Vervolgronde beoordeling primaire keringen Voortgang maatregel

De aanpak en planning voor de actualisatie van de beoordeling van de Friese dijktrajecten (primaire waterkeringen) zijn opgesteld in 2024 op basis van het nieuwe instrumentarium. Deze aanpak en planning voor deze beoordelingscyclus (2023-2035) zijn op 21 januari 2025 vastgesteld door het dagelijks bestuur en is voor het algemeen bestuur te vinden op de leestafel.

In deze aanpak en planning is te lezen dat we de dijktrajecten die in de vorige beoordelingsronde (LBO-1) een voorlopig oordeel hebben gekregen, als eerste worden beoordeeld in de periode tot 1 januari 2029. Daarna worden de dijktrajecten beoordeeld in volgorde van oplevering van de afgeronde of lopende dijkversterkingsprojecten. In de planning is rekening gehouden met de lopende gebiedsprocessen en de planning van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Inmiddels zijn we begonnen met de beoordeling van de IJsselmeerkering tussen Stavoren en Kornwerderzand.

Rapportage beoordelingen regionale keringen Voortgang maatregel

In 2024 hebben we de beoordelingen op hoogte en stabiliteit van alle regionale keringen afgerond. De rapportage hierover wordt nog opgeleverd en een aantal keringen wordt nog nadere onderzocht. Op grond van de nieuwe beoordelingen bepalen we de omvang en aard van herstelmaatregelen voor de periode na 2027. Tot die tijd voeren we het huidige afgesproken herstelprogramma uit.

Wat wilden we bereiken?

Versterken primaire keringen via het Hoogwaterbeschermingsprogramma

In 2050 moeten alle primaire waterkeringen in heel Nederland voldoen aan de nieuwe veiligheidsnormen. Om dit te bereiken werken alle waterschappen en Rijkswaterstaat samen in het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). In heel Nederland gaat het om 1.500 kilometer aan dijken en 500 sluizen en gemalen. Voor ons waterschap gaat het om 181,5 kilometer dijk.

Programma dijkversterking Wetterskip Fryslân

In lijn met onze eigen ambities en die van het HWBP organiseren wij onze dijkversterkingen programmatisch, integraal en gebiedsgericht. In nauwe samenwerking met onze gebiedspartners en zoveel mogelijk optredend als één overheid, werken we aan het verenigen van meerdere opgaven zoals de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) en het Fries Plan Landelijk Gebied (FPLG). En we werken mee aan innovaties die ons helpen zaken slimmer en doelmatiger uit te voeren. We werken gedegen en gedragen ontwerpen uit, waarbij opgaven en initiatieven in het gebied waar mogelijk worden meegenomen.

We maken ons hierbij hard voor:

- een beheerste en zakelijke aanpak om zo risico's te verkleinen
- het versterken van de samenwerking met onze partners en het samen optrekken om meerdere maatschappelijke opgaven te realiseren
- het aanboren van aanvullende, externe financieringsbronnen
- relevante innovaties, creatieve en ook duurzame en circulaire oplossingen

Innoveren

Voor de lange termijn (honderd jaar vooruit) is het belangrijk dat we ons voorbereiden op het verder stijgen van de zeespiegel. De ruimtelijke impact hiervan op onze kust en ons ruimtelijke landschap moeten we onderzoeken. In technische zin zijn er ook innovaties die we mogelijk kunnen gebruiken om slimmer en doelmatiger te werken.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Werkwijze besluitmomenten bestuur voor dijkversterkingen **Voortgang maatregel**

Het algemeen bestuur besluit over de inhoudelijke uitwerking van de plannen en stelt kredieten beschikbaar. In 2024 is samen met het algemeen- en dagelijks bestuur uitgewerkt wanneer en hoe het bestuur betrokken wordt bij het ontwerpproces en mijlpalen van de dijkversterkingsprojecten. Deze agenda dijkversterkingen van het algemeen bestuur is op 28 mei vastgesteld, waarmee deze maatregel uit het coalitieakkoord is afgerond. De agenda dijkversterkingen vormt ook voor de komende jaren de 'kalender' voor de besluitvorming rond de dijkversterkingen en wordt geactualiseerd wanneer nodig.

Circulair grondgebruik: een praktische uitwerking voor toepassing gebiedseigen grond **Voortgang maatregel**

Om voldoende klei te hebben voor de dijkversterkingen, onderzoeken we beschikbare grondstoffen binnen de regio. Ook kijken we of we dat alvast kunnen kopen en in beheer kunnen nemen. Onze grondcoördinatoren zijn scherp op ontwikkelingen en kansen in de omgeving op gebied van grond en klei, om zo te komen tot een praktische uitwerking van gebiedseigen grond. Het beschikbare afwegingskader helpt hierbij. De grondposities van onze gebiedspartners en de kansen die dit biedt voor anticiperend en strategisch grondaankoop zijn geïnventariseerd.

Planuitwerking Koehool - Zwarte Haan **Voortgang maatregel**

Het project Koehool-Lauwersmeer is opgedeeld in drie deelprojecten, waarin gewerkt wordt aan gedragen en gedegen plannen.

Voor het deel Koehool-Zwarte Haan is het gelukt te starten met de uitvoering!

Dit is het meest westelijke doel van traject Koehool-Lauwersmeer. De scope is geoptimaliseerd en het ontwerp uitgewerkt. Voor het stormseizoen 2024-2025 is gestart met de uitvoering van het eerste deel van de versterkingswerkzaamheden. De steenbekleding is voorzien van een nieuwe innovatieve bekleding. Gedurende het stormseizoen vindt monitoring plaats, om te beoordelen of aanvullende versterkingsmaatregelen nodig zijn. Dit betreft een bijzonder sobere- en doelmatige aanpak.

Planuitwerking Zwarte Haan - Wierum

Voortgang maatregel

Het project Groen, beslaat drie locaties tussen Koehool en Lauwersmeer, namelijk Zwarte Haan-Noorderleeg, Blija - Holwerd-Oost, en bij Peazumerlannen. In de planuitwerking voor project Groen, wordt volgens planning tot en met eind 2026 gewerkt aan het integrale ontwerp voor de brede groene dijk.

Met de 1Dyk-partners is samengewerkt om te komen tot een gedragen ruimtelijk plan, waarin de opgaven, initiatieven en kansen vanuit het gebied zoveel mogelijk zijn verwerkt. Conform afspraken in het coalitieakkoord werken we aan een integraal ontwerp waarmee het draagvlak in de omgeving vergroot wordt.

Planuitwerking Wierum-Paesens-Moddergat

Voortgang maatregel

De dijkversterking in het oostelijke deel nabij de dorpen aan de dijk, betreft het project Terneard - Peazens-Moddergat. Het project ligt op koers. Het ruimtebeslag van het ontwerp is geoptimaliseerd en het ontwerp is verder uitgewerkt en gedetailleerd.

Verkenning dijk- en duinversterking Schiermonnikoog

Voortgang maatregel

De versterking van Schiermonnikoog betreft delen van de Waddenzeedijk en het duingebied. De verkenningfase is afgerond met een voorkeursoplossing. Om onzekerheden voor de volgende fase te verkleinen wordt op een aantal facetten nader onderzoek verricht, waarna deze uitkomsten zullen worden voorgelegd aan het algemeen bestuur. Om te komen tot een integraal plan wordt, onder de naam 1Eilaun, intensief samengewerkt met de gebiedspartners.

Wat wilden we bereiken?

Herstelprogramma regionale keringen

Met het herstelprogramma regionale waterkeringen zorgen we dat deze voldoen aan de door de provincie gestelde norm. We hebben met de provincies Groningen en Fryslân afgesproken om tot 2027 in totaal 1.300 kilometer aan regionale keringen te verbeteren. Het huidige herstelprogramma is gebaseerd op de in 2014 en 2016 uitgevoerde tweede beoordeling van hoogte en stabiliteit. Op verschillende locaties zijn verbeteringen nodig. In totaal gaat het nog om circa 128 kilometer per 1 januari 2024. Bij de uitvoering van deze projecten bieden we waar mogelijk ruimte voor andere maatschappelijke voorzieningen (zoals natuur en recreatie).

Wat hebben we daar voor gedaan?

We verbeteren 35 kilometer aan regionale keringen

Voortgang maatregel

De uitvoering van de projecten uit het herstelprogramma ligt op koers. In 2024 is in totaal 30,2 kilometer regionale waterkeringen hersteld. Dat is net niet de begrootte 35 kilometer. Er is veel werk verricht in de projectgebieden Leeuwarden Oost, Centraal en Zuid en Wielzicht. In het dorp Terherne is begonnen met het kadeherstel. Er is een begin gemaakt met de voorbereidingen van de hoogte-opgave van projectgebied Noordwest. Door het natte voorjaar en gedeeltelijk ook najaar hebben de aannemers vertraging opgelopen in de uitvoering. Dit wordt in het voorjaar van 2025 ingelopen. Het totale herstelprogramma dat eind 2027 eindigt loopt zo geen vertraging op. De capaciteit is op orde.

Anticiperen op nieuwe ontwikkelingen en innovaties

Voortgang maatregel

We doen mee met een aantal relevante pilots en innovatietrajecten voor de dijkversterkingen van de primaire waterkeringen:

- Living Dikes (kweldervegatie)
- Klimaatneutraal en circulair waterbouwasfalt (DVP Koehool Zwarte Haan)
- Adaptieve aanpak Schiermonnikoog (Water en bodem sturend)
- Future Dikes
- Monitoring asfalt
- Betrokken bij het Innovatieatelier Noord Nederland;

Daarnaast passen we in de lopende dijkversterkingsprojecten (DVP) nieuwe kennis en innovaties toe die landelijk ontwikkeld zijn.

En we doen mee met een aantal ontwikkelingen voor de lange termijn:

- het onderzoek naar toekomstige waterkerende landschappen (Wageningen Universiteit); met een link naar het landelijke kennisprogramma zeespiegelstijging.
- actief betrokken bij het Deltaprogramma zodat we tijdig de deltastrategieën aanpassen aan deze kennis.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de netto lasten voor de opgave Waterveiligheid opgenomen. Deze netto lasten zijn per beleidsproduct ingedeeld, zoals deze in de landelijke standaard indeling voor waterschappen is voorgeschreven.

bedragen x € 1.000

Opgave	Jaarrekening 2024	Actuele begroting 2024	Oorspronkelijke begroting 2024	Verschil actuele begroting - jaarrekening
Aanleg en onderhoud waterkeringen	-25.282	-25.987	-28.363	706
Beheersinstrumenten waterkeringen	-1.121	-1.011	-2.649	-110
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	-30	-31	-87	1
Eigen plannen	-185	-189	-316	4
Netto resultaat opgave	-26.618	-27.219	-31.415	601
* Centralisatie van overhead	0	940	0	-940
Totaal resultaat opgave	-26.618	-26.279	-31.415	-339

* In december 2024 heeft het algemeen bestuur een budgetwijziging vastgesteld in relatie tot centralisatie van overhead binnen Bedrijfsvoering.

Toelichting op Wat heeft het gekost?

Het netto resultaat van de opgave bedraagt € 601.000 positief.

Binnen het beleidsproduct aanleg en onderhoud waterkeringen is een voordeel van € 706.000 ontstaan doordat opleveringen van investeringsprojecten in de regionale waterkeringen zijn vertraagd. Dit komt door enerzijds het slechte weer en anderzijds omdat we in het lopende herstelprogramma proberen werk-met-werk te maken. In samenwerking met bijvoorbeeld andere overheden die ook in het gebied aan de slag gaan, worden werkzaamheden op elkaar afgestemd. Zo is er kans om kosteneffectief meer werk uit te voeren en we beperken de overlast in de omgeving. De geplande oplevering voor 1 juli is daarmee deels niet gehaald en zorgt voor onderuitputting op de kapitaallasten.

Investerings

In onderstaande tabel zijn in de kolom Begroot krediet 2024 de verwachte investeringskredieten voor 2024 weergegeven. Deze investeringen zullen in de toekomst tot kapitaallasten (afschrijving en rente) gaan leiden in de exploitatie. De kolom Verstrekkingen 2024 geeft de daadwerkelijke verstrekkingen weer. Het verschil tussen Bruto en Netto kan verklaard worden door bijdragen van derden die wij ontvangen voor de projecten die wij uitvoeren, denk hierbij aan subsidies, bijdragen van derden of co-financiering.

bedragen x € 1.000

Opgave Waterveiligheid	Begroot krediet 2024		Verstrekkingen 2024		Verschil	
	Bruto	Netto	Bruto	Netto	Bruto	Netto
Groot onderhoud Primaire Keringen	315	315	315	315	0	0
HWBP - Activeerbare bijdrage landelijk programma 2024	5.700	5.700	6.100	6.100	-400	-400
HWBP Dijkverbetering Zurich-Koehool	3.000	300	710	70	2.290	230
HWBP KCW Innovatie	1.400	0	1.400	0	0	0
HWBP KLM	25.000	2.500	0	0	25.000	2.500
Investeringsruimte afkomstig uit VP II	950	950	950	950	0	0
Restantkrediet Primaire Keringen 2023	0	0	2.128	2.128	-2.128	-2.128
Verbeterwerken regionale keringen	8.299	8.299	9.204	8.299	-905	0
Eindtotaal	44.664	18.064	20.807	17.862	23.857	202

Toelichting op Investerings

De geringe afwijking binnen opgave Waterveiligheid bedraagt voor de primaire en regionale keringen € 202.000. Deze wordt in 2025 toegevoegd aan het restantkrediet 2024 primaire keringen.

Kredietreserve HWBP

In de algemeen bestuur vergadering van 21 december 2021 is besloten een kredietreserve HWBP te vormen. Deze wordt gevoed met restantkrediet bedragen die op basis van de eindewerk-inschatting van HWBP-projecten kunnen vrijvallen. Na goedkeuring van het algemeen bestuur kan (een deel) van de kredietreserve HWBP ingezet worden voor een HWBP-investering, zonder dat dit leidt tot een toename van kapitaalslasten in de meerjaren exploitatiebegroting. Het vormen van deze kredietreserve is een beheersmaatregel om het financiële risico voor de projecten af te dekken, en past ook binnen de afspraken die landelijk in het HWBP zijn gemaakt. Conform het besluit wordt het algemeen bestuur middels de reguliere voortgangsrapportage over het verloop van de kredietreserve HWBP geïnformeerd.

Project	Fase	Datum besluit algemeen bestuur	Bedrag
Koehool- Lauwersmeer	Verkenning	21-12-2021	950.000
Dijk- en duinversterking Schiermonnikoog	Voorverkenning	21-12-2021	1.500.000
Koehool-Lauwersmeer	Planfase	21-12-2021	-535.000
Dijk-en Duinversterking Schiermonnikoog	Verkenning	21-12-2021	-490.000
Lauwersmeerdijk	Realisatie	31-5-2022	160.000
Innovatie continuering monitoring asfalt	Innovatie	20-2-2023	-9.000
Innovatie Kwelder en voorland	Innovatie	23-5-2023	-60.000
Koehool-Lauwersmeer	Planfase	17-10-2023	-1.000.000
Dijk-en Duinversterking Schiermonnikoog	Verkenning	17-10-2023	-400.000
Dijk-en Duinversterking Schiermonnikoog	Verkenning	15-10-2024	400.000
Saldo kredietreserve ultimo 2024			516.000

